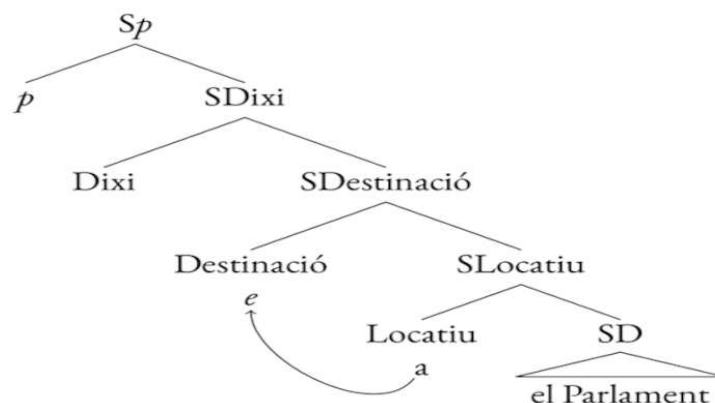

30/11/2020

Presència i absència del clíctic locatiu *hi*

El comportament del pronom feble locatiu *hi* pot semblar arbitrari: amb determinats verbs de moviment a vegades és imprescindible, mentre que, amb aquests mateixos verbs, altres vegades resulta sobrer i pot arribar a canviar el significat de la frase o a entorpir-ne la bona formació. La raó està en les propietats díctiques del lloc de destinació. El pronom *hi* no apareixerà si el lloc de destinació s'identifica amb el lloc d'un o dels dos participants que han establert la comunicació.

En català, quan en una conversa o en un text no volem repetir una expressió locativa, podem fer ús del pronom feble (o clíctic) *hi*. Així, a (1b) el pronom *hi* representa el complement locatiu estàtic *a Cerdanyola* que apareix a (1a), mentre que a (2b) el pronom representa el complement locatiu direccional (o dinàmic) *al teatre* de (2a).

(1)

- a. L'actriu vivia a Cerdanyola.
- b. L'actriu *hi* vivia.

(2)

- a. L'actriu es dirigeix al teatre.
- b. L'actriu s'*hi* dirigeix.

Si suprimim el pronom *hi* a (1b) i a (2b), el significat de la frase canviarà radicalment. A (3) el verb *viure* pren el sentit de 'ser viu' i *dirigir-se* el de 'ser la directora d'una mateixa en una actuació'.

(3)

- a. L'actriu vivia.
- b. L'actriu es dirigeix.

Centrem-nos en els verbs que expressen moviment cap a una destinació, com el de (2). Aquests verbs exigeixen la presència d'un complement locatiu que ha de ser considerat un complement seleccionat (i no pas un circumstancial o adjunt). Això vol dir que, com a mínim, la destinació ha de ser representada pel pronom feble *hi*, com es mostra a (4):

(4)

- a. No han entrat mai *al Parlament* però jo sí que *hi* he entrat.
- b. No tornarem a *aquella platja*. No *hi* tornarem més.

Tanmateix, *hi* ha contextos sintàctics en què aquest pronom *hi*, que normalment considerem necessari, pot ser que no aparegui a la frase, com a (5), i que malgrat tot no el trobem a faltar. No només això, ens faria nosa si *hi* aparegués: a vegades perquè provocaria que la frase fos mal formada, i altres vegades perquè en canviaria el significat:

(5)

- a. Entreu, entreu. Us estava esperant.
- b. No m'esperis pas després. Avui tornaré tard.

Vol dir això que el comportament del pronom *hi* és arbitrari? De cap manera. La raó és que amb determinats verbs de moviment –com ara *arribar*, *entrar*, *pujar* o *tornar*, però no pas *adreçar-se*, *dirigir-se*, o *encaminar-se*– el locatiu no sol expressar-se si té valor dític, és a dir, si s'identifica amb el lloc on és (era o serà) almenys un dels participants en l'acte comunicatiu –per tant, si es tracta del lloc de l'emissor o del receptor o bé tots dos. Els elements dítics són elements lingüístics que només poden ser interpretats plenament si coneixem tots els factors de l'enunciació. I és que l'aportació dels elements dítics és precisament assenyalar determinats aspectes de la situació enunciativa.

Les propietats dítiques es troben en diverses categories sintàctiques, com ara en el domini nominal (*jo*, *aquells*, *teus*), en l'adverbial (*ara*, *allà*) o en el verbal (com ara en les propietats de temps i persones afixades en el verb), i en aquest treball defensem que també en el domini preposicional. Les propietats dítiques d'un locatiu direccional distingeixen entre l'espai vinculat als participants de la situació comunicativa i l'espai no vinculat als participants. Per tant, la informació dítica és una informació que serà decisiva per a la interpretació de la frase més enllà de la sintaxi, en la interfície de la sintaxi amb la semàntica i la pragmàtica.

Observeu que els verbs de moviment direccional que a (4) reclamen la presència del pronom *hi* per representar el complement de destinació, apareixen a (5) sense el pronom *hi* i sense cap expressió amb sentit locatiu quan el lloc de destinació té un valor dític; és a dir, si és un lloc vinculat als participants en la situació comunicativa o almenys a un dels participants: el de l'emissor a (5a) i el de l'emissor i del receptor a (5b).

L'article dona compte de com s'articulen en l'estructura del sintagma preposicional locatiu estàtic o direccional les propietats dítiques que determinen la presència o absència del pronom *hi*, a la vegada que es caracteritzen els verbs que són sensibles a les propietats dítiques del complement.

Gemma Rigau

Departament de Filologia Catalana.

Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

gemma.rigau@uab.cat

Referències

Rigau, G. 2020 **Presence and Absence of the Locative Clitic HI**. *Caplletra* 68, p. 99-116. [DOI: 10.7203/Caplletra.68.16469](https://doi.org/10.7203/Caplletra.68.16469)

[View low-bandwidth version](#)